

Sygn. akt III AUa 368/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 czerwca 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jerzy Andrzejewski
Sędziowie:	SSA Alicja Podlewska (spr.) SSA Grażyna Czyżak
Protokolant:	sekr.sądowy Agnieszka Makowska

po rozpoznaniu w dniu 28 czerwca 2016 r. w Gdańsku

sprawy K. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 2015 r., sygn. akt VI U 2322/15

1. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;
2. zasądza od K. W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 270,00 (dwieście siedemdziesiąt 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

SSA Alicja Podlewska SSA Jerzy Andrzejewski SSA Grażyna Czyżak

Sygn. akt III AUa 368/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 16 lipca 2015 r., znak: RR/20/004033956 Zakład Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie art. 65 i 66 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748 j.t), odmówił ubezpieczonemu K. W. prawa do renty rodzinnej po zmarłej w dniu (...) matce D. W., po stwierdzeniu, iż nie legitymowała się ona 5 letnim stażem ubezpieczeniowym w okresie 10 lat poprzedzających powstanie niezdolności do pracy, a jej staż ogólny wyniósł 22 lata i 15 dni w tym okres składkowy 21 lat 6 miesięcy 5 dni.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył ubezpieczony K. W., zarzucając, iż organ rentowy niezasadnie odmówił mu prawa do renty rodzinnej. Domagał się uwzględnienia do stażu ubezpieczeniowego D. W. okresu jej pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 1977r. do 1982r. na podstawie zeznań świadków.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych złożył odpowiedź na odwołanie ubezpieczonego, wnosząc o jego oddalenie i podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Organ rentowy odmówił ubezpieczonemu prawa do renty rodzinnej również w decyzji z dnia 23. września 2015 r.

K. W. wniósł odwołanie od tej decyzji, wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do renty rodzinnej, bowiem jego matka w dacie śmierci legitymowała się 25 letnim okresem składkowym – po doliczeniu ww. okresu pracy w gospodarstwie rolnym.

W odpowiedzi na odwołanie wyjaśnił, iż zaliczył do stażu D. W. okres pracy w gospodarstwie rolnym, ale nie ma on wpływu na prawo do świadczenia, gdyż nie jest okresem składkowym, o którym mowa w art. 58 ust 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd Okręgowy połączył sprawy z odwołania od decyzji z dnia 16 lipca 2015 r. zarejestrowanej pod sygn. akt VI U 2322/15 i od decyzji z dnia 23 września 2015 r. zarejestrowanej pod sygn. akt VI U 3272/15 do łącznego prowadzenia pod wspólną sygnaturą VI U 2322/15.

Wyrokiem z dnia 17 grudnia 2015 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt VI U 2322/15), zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. w ten sposób, iż przyznał ubezpieczonemu K. W. prawo do renty rodzinnej po matce D. W. zmarłej w dniu (...) od dnia 1 czerwca 2015 roku (pkt 1), stwierdził, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt 2) oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz ubezpieczonego kwotę 180 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 3).

Sąd Okręgowy orzekał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych.

Ubezpieczony K. W., urodzony dnia (...), złożył dnia 02.06.2015 r. wniosek o przyznanie prawa do renty rodzinnej po zmarłej w dniu (...) D. W..

D. W. od dnia 22.04.2012 r. była całkowicie niezdolna do pracy. Organ rentowy ZUS uznał za udokumentowany w dziesięcioleciu przed dniem powstania u D. W. niezdolności do pracy, tj. w okresie od 23.04.2002 r. do 22.04.2012 r. okres stażu pracy w wymiarze 2 lat i 9 miesięcy, ZUS uznał za udowodniony łączny staż pracy w wymiarze 22 lat, 4 miesięcy i 15 dni,

Sąd Okręgowy wskazał, że sporną kwestią pozostawało to, czy ubezpieczony K. W. spełnia przesłankę do przyznania mu prawa do renty rodzinnej po zmarłej matce D. W. określonej w art. 68 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Odwołujący K. W. po ukończeniu szkoły średniej studiował na kierunku budownictwo na Wydziale Technicznym (...) w B., które ukończył w 2014 r. uzyskując tytuł inżyniera. Obecnie jest studentem II roku, 3 semestru studiów niestacjonarnych II stopnia na kierunku budownictwo, specjalność: technologia i organizacja budownictwa na Wydziale (...) im. J. i J. Ś. w B. w roku akademickim 2014/ 2015. Studia trwają 1,5 roku. Data rozpoczęcia studiów to 29 września 2014 r., a przewidywany termin ukończenia studiów to 15 czerwca 2016 r.

W chwili śmierci matka ubezpieczonego D. W. nie miała ustalonego prawa do emerytury i renty. Organ rentowy uznał za udokumentowany okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 22 lata, 4 miesiące i 15 dni.

Zaliczeniu do stażu pracy zmarłej D. W. podlegał również okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 26.12.1977 r. do 30.11.1982 r.

W w/w okresie rodzice D. W. B. i S. B. prowadzili gospodarstwo w miejscowości W., gm. M.. Było to gospodarstwo średniej wielkości, zajmowało obszar około 15 ha. W gospodarstwie rodziców D. W. uprawiano zboże, buraki i ziemniaki oraz chowano trzodę chlewną a także krowy i owce. D. W. miała czwórkę rodzeństwa. D. W. pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców od najmłodszych lat. Do jej obowiązków należało wykonywanie wszelkich czynności polegających na pracach polowych (m.in. żniwa, zbiory) oraz na pracach inwentarskich (m.in. oprząkanie, karmienie zwierząt inwentarskich, dojenie krów). W ocenie świadka H. K. (1) D. W. w omawianym okresie świadczyła pracę w gospodarstwie rolnym rodziców przez przynajmniej 8 godzin dziennie. Również z treści zeznań H. K. (2) wynika, że D. W. z całą pewnością pracowała przez cały rok, także w okresie zimowym, w gospodarstwie rodziców przez przynajmniej 8 godzin dziennie.

Sąd Okręgowy dokonał ustalenia powyższego stanu faktycznego na podstawie zeznań świadków H. K. (1) i H. K. (2) (w zakresie pracy w gospodarstwie rolnym) oraz zeznań ubezpieczonego K. W., zaświadczenia Uniwersytetu T. w B. z dnia 23.05.2015 r. Sąd uznał powyższe dowody za wiarygodne, ponieważ nie zawierają sprzeczności, wzajemnie się uzupełniają, tworzą spójną logiczną całość.

Przechodząc do rozważań prawnych Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z treścią art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748 j.t), renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń,

W myśl art. 68 ust. 1 ustawy emerytalnej, dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Natomiast zgodnie z brzmieniem art. 68 ust. 2 przytoczonej ustawy, jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Wedle treści art. 57 ust. 1 ustawy emerytalnej, renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje osobie, która spełniła łącznie następujące warunki:

- 1) jest niezdolna do pracy,
- 2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy,
- 3) niezdolność do pracy powstała w okresie ubezpieczenia albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania ubezpieczenia.

W treści art. 58 ust. 1 pkt 5 ustawy emerytalnej ustalono, iż warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl art. 57 ust. 1 pkt 2 tejże ustawy, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie, co najmniej 5 lat, jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat.

W art. 58 ust. 2 cytowanej ustawy określono, iż okres, o którym mowa w art. 58 ust. 1 pkt 5 omawianej ustawy, powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy; do tego dziesięcioletniego okresu nie wlicza się okresów pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej lub renty rodzinnej.

Tymczasem w myśl treści art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przepisu art. 58 ust. 2 tejże ustawy nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ma wątpliwości, iż D. W. w dniu śmierci, tj. (...) spełniała warunki wymagane do uzyskania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy określone w art. 57 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS -

po doliczeniu do stażu pracy zmarłej D. W. okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 26.12.1977 r. do 30.11.1982 r. Nie ulega wątpliwości, zdaniem Sądu,

iż ubezpieczona pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców ponad 4 godziny dziennie i spełniała kryteria domownika określone w art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r.

o ubezpieczeniu społecznym rolników Przez domownika rozumie się osobę bliską rolnikowi, która: a) ukończyła 16 lat, b) pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie, c) stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy. Przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 w/w ustawy statuuje, iż przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe ustalone na zasadach określonych w art. 5 - 7 są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Zaliczenie do stażu pracy w gospodarstwie rolnym jest więc możliwe, jeżeli spełnione zostaną kryteria „domownika” określone przepisem art. 6 pkt. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r.

o ubezpieczeniu społecznym rolników (tj. Dz. U. nr. 7, poz. 25 z 1998 r. ze zm.) oraz praca w gospodarstwie rolnym musi być wykonywana w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie. Okresy te traktuje się jako składkowe, o ile w czasie podlegania zaopatrzeniu emerytalnemu rolników tj. od dnia

1 stycznia 1978 r. (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2003 r., II UK 51/02 - OSNP 2004/7/ 127), a potem ubezpieczeniu społecznemu rolników (tj. od dnia 1 stycznia 1983 r.) ubezpieczony opłacał składki na to ubezpieczenie, albo mając ukończone 16 lat prowadził lub pracował w gospodarstwie rolnym. Również w wyroku z dnia 8 marca 2011 r., II UK 305/10 (LEX nr 852557) Sąd Najwyższy zaliczył okres pracy w gospodarstwie rolnym do okresów składkowych stwierdzając w uzasadnieniu, iż zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej do okresów składkowych zalicza się okresy wykonywania pracy przed dniem

15 listopada 1991 roku w wymiarze co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy. Oznacza to, że przesłanką zaliczenia do okresów składkowych okresu pracy w gospodarstwie rolnym, o którym stanowi art. 10 ust. 1 pkt 3 tej ustawy, jest znaczący dla funkcjonowania tego gospodarstwa wymiar czasu pracy, za który uważa się wymiar co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że D. W. spełnia warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego określonego w art. 58 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej, bowiem zostało udowodnione, iż D. W. legitymuje się okresem składkowym wynoszącym co najmniej 25 lat. Udokumentowany dotychczas okres składkowy w wymiarze 21 lat, 6 miesięcy i 5 dni, po doliczeniu okresu pracy D. W. w gospodarstwie rolnym rodziców od 26.12.1977 r. do 30.11.1982 r. wynosi co najmniej 25 lat.

Sąd I instancji wskazał, że D. W. w chwili śmierci spełniała także pozostałe przesłanki do przyznania jej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy uwarunkowane w treści art. 57 ust. 1 ustawy emerytalnej, albowiem nie były one przedmiotem sporu w niniejszym postępowaniu.

Reasumując, Sąd Okręgowy doszedł do przekonani, że ubezpieczony K. W. spełnia przesłankę wymienioną w art. 68 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W dniu złożenia wniosku o przyznanie świadczenia, tj. 02.06.2015 r. nie miał ukończonych 25 lat życia oraz kontynuował naukę na studiach wyższych, tj. na 2 semestrze studiów II stopnia na kierunku budownictwo na Uniwersytecie T. w B..

Obecnie odwołujący osiągnął 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów niestacjonarnych II stopnia na kierunku budownictwo, specjalność: technologia i organizacja budownictwa na Wydziale Budownictwa, (...) - Przyrodniczego im. J. i J. Ś. w B.. Omawiane studia trwają 1,5 roku, więc składają się z 3 semestrów. Ubezpieczony rozpoczął je 29 września 2014 r., a planowany termin ich ukończenia to 15 czerwca 2016 r.

Z uwagi na powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. w ten sposób, iż przyznał ubezpieczonemu K. W. prawo do renty rodzinnej po matce D. W. (zm. w dniu (...)) od dnia 1 czerwca 2015 roku, jak w pkt 1 wyroku.

W punkcie 2 wyroku Sąd Okręgowy zgodnie z treścią przepisu art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS z urzędu orzekł w przedmiocie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Zdaniem Sądu, biorąc pod uwagę całokształt okoliczności przedmiotowej sprawy nie zaistniały podstawy do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego, pomimo uwzględnienia odwołania ubezpieczonego. Sąd wziął pod uwagę sformalizowany przebieg postępowania przed organem rentowym, jak również występujące ograniczenia dowodowe do przyznania ubezpieczonemu prawa do żądanego świadczenia.

W punkcie 3 wyroku Sąd Okręgowy na podstawie § 2 ust. 1 oraz § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490 j.t), zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz ubezpieczonego kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zaskarżając go wyrok w całości i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 58 ust. 4 w związku z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz.748).

Powołując się na powyższą podstawę apelacji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji oraz o zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, że „jakkolwiek można by zgodzić się ze stanowiskiem Sądu odnośnie spełnienia przez ubezpieczonego warunków z art. 68 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, to nie sposób podzielić stanowiska Sądu odnośnie spełnienia warunku wynikającego z art. 58 ust. 4 ustawy, bowiem brak jest podstaw prawnych by zaliczyć do okresu, o którym mowa w ww. przepisie okres uzupełniający, jakim jest okres pracy w gospodarstwie rolnym.”

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony wniósł o oddalenie apelacji w całości

i zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego okazała się zasadna, mimo iż argumentacja w niej zawarta nie jest trafna.

Zaskarżony wyrok jest wadliwy wskutek nieprawidłowej oceny prawnej, co słusznie zarzucił skarżący.

Przede wszystkim podkreślić należy, co umknęło Sądowi I instancji, że decyzje organu rentowego z dnia 16 lipca 2015 r. oraz 23 września 2015 r. nie były decyzjami pierwszorzadowymi. Po raz pierwszy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił ubezpieczonemu prawa do renty rodzinnej po zmarłej matce D. W. prawomocną decyzją z dnia 9 kwietnia 2013 r., na skutek wniosku K. W. z dnia 25 marca 2013 r. (k. 8 plik II a.r.). Podstawą odmowy było stwierdzenie przez organ, iż matka ubezpieczonego w dacie śmierci nie spełniała warunków do nabycia prawa do świadczeń emerytalnych i rentowych. Prawa do renty nie nabyła bowiem nie legitymowała się co najmniej 5 letnim okresem ubezpieczenia w 10 leciu przed datą powstania niezdolności do pracy (tj. 22 kwietnia 2012r.), jej staż ubezpieczeniowy wynosił 22 lata 1 miesiąc 15 dni, w tym 21 lat 6 miesięcy 5 dni okresów składkowych (wyliczenie k. 34 plik II a.r.).

Ubezpieczony, składając ponownie wniosek o rentę rodzinną po matce, w czerwcu 2015r., domagał się uwzględnienia do jej stażu ubezpieczeniowego – niewykazywanego uprzednio – okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 26 grudnia 1977r. do 22 października 1982r., na podstawie zeznań świadków (wniosek k. 1-12 a.r. plik I)

Powyższe oznacza, że kolejne odmowy przyznania renty rodzinnej ubezpieczonemu, decyzjami z dnia 16 lipca 2015 r. oraz z dnia 23 września 2015 r., wynikały z zastosowania przez ten organ przepisu art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. z 2015r. poz. 748 – dalej: „ustawa”). Zgodnie z tym przepisem prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość.

W konsekwencji, ponownie rozstrzygając o prawie ubezpieczonego do przedmiotowego świadczenia, organ rentowy w pierwszej kolejności winien zbadać przesłanki dopuszczalności złożenia takiego wniosku i w razie stwierdzenia ich braku odmówić ponownego ustalenia prawa do świadczenia. Rolą sądu zaś jest zweryfikowanie takiej oceny.

W realiach konkretnej sprawy Sąd I instancji winien zatem ustalić, czy razem z wnioskiem o ponowne ustalenie prawa do renty rodzinnej po matce w 2015r. ubezpieczony złożył nowe dowody lub wskazał okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji z dnia 09 kwietnia 2013r. mające wpływ na to prawo.

Ubezpieczony w czerwcu 2015r. wnioskując ponownie o prawo do renty rodzinnej wskazał na jedną nową okoliczność – pracę matki w gospodarstwie rolnym rodziców od 26 grudnia 1977r. do 22 października 1982r. Domagał się uwzględnienia tego okresu do jej stażu ubezpieczeniowego, a tym samym chciał wykazać, iż jego matka spełniła warunek do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy określony przepisem art. 58 ust 4 ustawy (25 lat okresów składkowych), a tym samym nie musiała się legitymować stażem ubezpieczeniowym w wymiarze 5 lat w dziesięcioleciu poprzedzającym niesporną datę powstania niezdolności (22 kwietnia 2002r. - 22 kwietnia 2012r.), stosownie do art. 58 ust 1 pkt 5 w związku z art. 57 ust 1 pkt 2 ustawy.

Wskazana przez ubezpieczonego okoliczność i dowody na jej potwierdzenie nie mają wpływu na jego prawo do przedmiotowego świadczenia. Ubezpieczony domagał się bowiem doliczenia do stażu ubezpieczeniowego okresu jej pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia, stosownie do art. 10 ust 1 pkt 3 ustawy.

Przypomnieć należy, iż stosownie do art 10 ust 1 i 2 ustawy, przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe:

- 1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki,
 - 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia,
 - 3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,
- jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Okresy wymienione w ust. 1 pkt 1 uwzględnia się także przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 są krótsze od okresu wymaganego do przyznania renty, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu (ust 2).

Uwadze Sądu Okręgowego uszło zatem, iż zastosowany przez ten Sąd przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy, normuje wyłącznie sytuację ustalania prawa do emerytury i obliczania jej wysokości. Innymi słowy, przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, uwzględnia się – traktując je jak okresy składkowe - jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5 – 7 ustawy, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu – wyłącznie przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości. Jeśli natomiast chodzi o ustalanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy to zgodnie z dyspozycją art. 10 ust. 2 ustawy, uzupełnienie stażu wymaganego do nabycia tego prawa jest możliwe jedynie okresami wymienionym w art. 10 ust 1 pkt 1.

Powyższe stanowisko, wynikające zresztą jednoznacznie z wykładni gramatycznej ww. przepisów, potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 stycznia 2014 r. (II UK 222/13, LEX nr 1424851), wskazując, że w zależności od rodzaju świadczenia, do którego prawo podlega ustaleniu (emerytura bądź renta z tytułu niezdolności do pracy), przepis art. 10 ustawy różnicuje w ust. 1 i 2 możliwość uzupełniania okresów składkowych i nieskładkowych wymienionymi w nim okresami pracy rolniczej. W przypadku emerytury zarówno przy ustalaniu prawa do tego świadczenia, jak i przy obliczaniu jego wysokości (ust. 1) uwzględnia się okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki (pkt 1), przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia (pkt 2) oraz przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia (pkt 3). Natomiast odnośnie do renty z tytułu niezdolności do pracy (ust. 2) uwzględnieniu (i to wyłącznie przy ustalaniu uprawnień) podlegają tylko okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki, jeżeli ustalone okresy składkowe i nieskładkowe są krótsze od okresu wymaganego do przyznania renty, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Skoro art. 10 ust. 2 u.e.r.f.u.s. wyraźnie wymienia jedynie okresy, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1 (okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki), to powyższe oznaczają, że przy ustalaniu prawa do renty nie uwzględnia się przypadających po ukończeniu 16. roku życia okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz pracy w gospodarstwie rolnym, poprzedzających podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników na mocy ustaw:

z 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin oraz z 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin.

Skarżący razem z ponownym wnioskiem o prawo do renty rodzinnej nie wskazał i nie wykazał żadnych okresów o których mowa w art. 10 ust 1 pkt 1 ustawy, którymi mógłby być uzupełniony staż ubezpieczeniowy jego matki. Podkreślić przy tym należy, iż obowiązek ubezpieczenia społecznego rolników objął domowników rolnika dopiero od 01 stycznia 1983r. z mocy ustawy z 14 grudnia 1982r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (tj. Dz.U. z 1989r. poz. 133 ze zm. – art. 1 ust 2).

Okres pracy D. W. w gospodarstwie rolnym rodziców od 26 grudnia 1977 r. do 30 listopada 1982 r. nie mógł zatem podlegać wliczeniu do jej stażu ubezpieczeniowego ustalanego na potrzeby prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Wnioskodawca nie zdołał w konsekwencji wykazać, że D. W. legitymowała się w dacie śmierci stażem wymaganym w art. 58 ust 4 ustawy. Poza sporem pozostawało natomiast, iż nie osiągnęła też stażu wymaganego przepisem art. 58 ust 1 pkt 5 w związku z art. 57 ust w pkt 2 ustawy.

Stosownie do treści art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U z 2015r. poz. 748 – dalej: „ustawa”), renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Brak uprawnień zmarłego do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy pociąga za sobą również brak uprawnień członków rodziny do renty rodzinnej po ubezpieczonym. Dochodzone świadczenie nie jest bowiem świadczeniem przyznawanym z uwagi na potrzeby, nawet najbardziej uzasadnione, ale świadczeniem pochodnym od okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne (por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 9 listopada 2006 r., II SA/Wa 270/06, LEX nr 306965 i z dnia 15 czerwca 2005 r., II SA/Wa 647/05).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie, jak w pkt 1 sentencji.

W punkcie 2 sentencji, Sąd Apelacyjny zasądził od K. W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 270 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, działając na podstawie art. 98 § 1 i 3 w.zw. z art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804). Wysokość kosztów zastępstwa procesowego Sąd II instancji ustalił w wysokości minimalnej, mając na uwadze niezbędny nakład pracy pełnomocnika oraz czynności podjęte przez niego w sprawie, a także charakter sprawy i wkład pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia – art. 109 § 2 kpc in fine.

SSA Jerzy Andrzejewski SSA Grażyna Czyżak SSA Alicja Podlewska